

مدیریت ورزشی _ مهر و آبان ۱۳۹۴
دوره ۷، شماره ۴، ص: ۵۱۳-۵۲۱
تاریخ دریافت: ۲۸ / ۰۲ / ۹۲
تاریخ پذیرش: ۲۳ / ۱۰ / ۹۲

مقایسه و تعیین نیازهای ورزشی و تفریحی دانشجویان با برنامه های ورزشی ارائه شده در دانشگاه های دولتی شهر تهران

کریم داودی*^۱ - جواد شهلائی^۲ - فرزاد غفوری^۳

۱. کارشناس ارشد، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران، ۲. استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران، ۳. دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

چکیده

هدف این تحقیق مقایسه نیازهای ورزشی دانشجویان با برنامه های فوق برنامه ارائه شده در دانشگاه های دولتی شهر تهران بود. تحقیق حاضر با توجه به هدف، کاربردی و از نظر راهبرد توصیفی-پیمایشی است و جمع آوری داده ها به صورت میدانی انجام گرفت. جامعه آماری مورد مطالعه، شامل کلیه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه های دولتی شهر تهران در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ بود. براساس جدول مورگان ۳۹۰ دانشجوی دختر و پسر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته بود. برای تحلیل داده ها از آزمون فریدمن و آزمون تی استفاده شد. نتایج نشان داد که بین فوق برنامه ارائه شده در دانشگاه های دولتی شهر تهران، با نیازهای ورزشی و تفریحی دانشجویان و همچنین بین امکانات موجود و رشته های ورزشی مورد نیاز و علاقه دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد. براساس رتبه بندی نیازهای ورزشی و تفریحی دانشجویان، پسران، به ورزش های شنا، فوتسال، فوتبال، والیبال و بدمینتون، و دختران نیز به ورزش های شنا، بدمینتون، والیبال و کوهنوردی علاقه بیشتری نشان دادند. همچنین نتایج نشان داد که جنسیت نقش اساسی در میزان مشارکت دانشجویان در ورزش های دانشگاهی دارد، بنابراین، میزان علاقه پسران به ورزش و تفریح و شرکت آنها در فعالیتهای ورزشی و تفریحی بیش از دختران است.

واژه های کلیدی

دانشجویان، دانشگاه های دولتی، فعالیتهای فوق برنامه، نیازهای تفریحی، نیازسنجی ورزشی.

مقدمه

نیازسنجی جزئی جدایی‌ناپذیر از برنامه‌ریزی محسوب می‌شود. نیازسنجی می‌تواند به شناسایی مقاصد، اهداف و میزان تحقق اهداف و مقاصد منتج شود و بدین لحاظ مبنای برنامه‌ریزی قرار گیرد (۱۰). از آنجا که نیازهای بشر همه روزه با توجه به تحولات منطقه‌ای و حتی جهانی، دچار تغییر می‌شود و پاسخگویی به همه نیازهای در حال تغییر و متنوع، با توجه به منابع محدود میسر نیست، شناسایی نیازهای پژوهشی بالقوه و تعیین اولویت در بین پژوهش‌های مختلف تحقیقاتی ضرورت می‌یابد (۱۸). نیازسنجی یکی از مهم‌ترین مفاهیم مطرح در حوزه خدمات اجتماعی و تعلیم و تربیت است و تحلیلی است که دو وضعیت قطبی را شناسایی می‌کند؛ وضعیت حال (در کجا هستیم) و وضعیت ایده‌آل (کجا باید باشیم). نیاز حاکی از شکاف بین وضع موجود و وضع مطلوب است و نیازسنجی فرایند جمع‌آوری اطلاعات درباره نیازهای افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات و اولویت‌بندی آنهاست تا از این رهگذر، زمینه لازم برای برطرف کردن این نیازها فراهم آید (۱۱). سعی و تلاش انسان در طول تاریخ، همواره با این امید همراه بوده است، که با رهایی خود از کارهای طاقت‌فرسا از طریق پرکردن اوقات فراغت با فعالیت‌های ورزشی و تفریحی به زندگی همراه با آرامش و سعادت دست پیدا کند (۵). مبرهن و واضح است که امروزه به‌خصوص در کشور ما دانشگاه و دانشجو یکی از نهادها و اقشار مهم به‌شمار می‌آیند که جمعیت عظیمی از جوانان در آن مشغول به تحصیل و فعالیت‌اند و دیگر نمی‌توان نگاهی سطحی و زودگذر به آن داشت. ورزش دانشگاهی نقش بسیار ارزنده‌ای در ارتقای سلامت و توانمندی آحاد جامعه و به‌خصوص در جامعه دانشگاهی دارد (۷). مارتین اظهار می‌دارد که دانشگاه‌ها و مجموعه‌های آن به‌منابۀ یک سازمان غیرانتفاعی رسالت و اهداف ویژه‌ای دارند و مانند هر سازمان دیگری برای حداکثر استفاده از منابع محدود و در دسترس و برای رسیدن به اهداف مورد نظر نیازمند سنجش عملکردند (۱۶). از آنجا که مشارکت دانشجویان در ورزش‌های تفریحی به‌صورت داوطلبانه است و بیشتر در وقت آزاد انجام می‌گیرد، گسترش موفقیت‌آمیز این گونه برنامه‌ها ایجاب می‌کند مسئولان و برنامه‌ریزان دانشگاه از انگیزه‌ها یا دلایل مختلف مشارکت یا عدم مشارکت دانشجویان در برنامه‌های ورزشی آگاه شوند. از این رو برگزاری هر برنامه‌ای از جمله برنامه‌های ورزشی نیازمند شناخت دقیق شرایط و نیازهای موجود آن جامعه است (۱۳). نیازسنجی ورزشی عبارت است از فرایند جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات حاصل از نیازهای ورزشی ابرازشده از سوی افراد، گروه‌ها و جوامع. هدف تربیت بدنی شاخه‌ای از علوم تربیتی، ارائه خدمات آموزشی و پرورشی مختلف به افراد است که اولین مرحله در برنامه‌ریزی ورزشی

برای ارائه رشته‌های ورزشی و شناسایی نیازهای یک جامعه است (۲۰). این موضوع برای برخی از افراد که با کمبود وقت یا اینکه در مشاغل سخت مشغول به کارند، حساسیت بیشتری دارد. بی‌شک دانشگاه یکی از نهادهایی است که همواره با این مسئله مواجه است. ورزش دانشجویی همواره با چالش‌های فراوانی روبه‌روست و دانشجویان برای اینکه به‌خوبی از عهده وظایفشان برآیند، باید از لحاظ جسمی و روحی آمادگی کامل داشته باشند. نهادینه کردن ورزش و فعالیت‌های بدنی در بین دانشجویان یکی از مؤثرترین راه‌های دستیابی به این آمادگی است (۶). به‌منظور تبیین بیشتر مسئله و اهمیت موضوع پژوهش به بررسی نتایج برخی از تحقیقات انجام‌گرفته در زمینه نیازسنجی ورزشی که بیشتر بر جنبه توصیفی مسئله توجه دارد، می‌پردازیم. نتایج تحقیق ورمقانی (۱۳۹۱) با عنوان «نیازسنجی ورزشی آتش‌نشانان شهر تهران با رویکرد مدیریتی در خصوص اولویت‌بندی نیازهای ورزشی آتش‌نشانان» نشان داد که رشته ورزشی شنا در بین آتش‌نشانان طرفداران بیشتری دارد. به‌عبارت دیگر، شنا با ۴۲/۶ درصد اساسی‌ترین نیاز ورزشی آتش‌نشانان بیان شده است. بعد از آن ورزش‌های دیگری مثل فوتبال، فوتسال و کوهنوردی در اولویت قرار داشتند (۱۷). نتایج تحقیق نبی‌زاده (۱۳۸۷) با عنوان «بررسی میزان مشارکت دانشجویان دانشگاه‌های غیرانتفاعی استان مازندران در فعالیت‌های ورزشی تفریحی» نشان داد که به‌ترتیب پسرها با ۵۳/۳ درصد و دخترها با ۴۶/۷ درصد در فعالیت‌های ورزشی مشارکت می‌کنند. در بین فعالیت‌های ورزشی فوتبال و شنا به‌ترتیب در رده اول و دوم قرار گرفته‌اند. ۴۳/۱ درصد دانشجویان یک یا دو بار در هفته به فعالیت ورزشی می‌پرداختند. ۲۹/۶ درصد آنها اصلاً زمانی را در طول هفته به تمرین اختصاص نمی‌دادند و ۱۷/۵ درصد سه یا چهار بار در هفته به تمرین می‌پرداختند. در گویه ساعات اختصاص به تمرین ورزشی ۵۱ درصد دانشجویان ۱ ساعت یا کمتر، ۳۹/۲ درصد ۲ ساعت و ۶/۸ درصد ۳ ساعت در طول هفته به تمرین ورزشی اختصاص می‌دادند. در خرده‌مقیاس ادراک شخصی از استعداد در ورزش و تفریح، میزان علاقه‌مندی به شرکت در فعالیت‌های ورزشی تفریحی، اولویت اول محسوب می‌شود. در خرده‌مقیاس عوامل اجتماعی میزان نفوذ والدین بر مشارکت در فعالیت‌های ورزشی تفریحی، اولویت اول محسوب می‌شود. در خرده‌مقیاس علل مشارکت ورزشی بهبود شکل بدنی و ظاهر اشخاص و مشارکت منظم، و در خرده‌مقیاس موانع ملموس مشارکت ورزشی، فقدان تسهیلات و امکانات ورزشی، اولویت اول محسوب می‌شود (۱۶). میلوری (۲۰۱۰) طی پژوهشی با عنوان «ارتقای فعالیت بدنی و فوق‌برنامه در میان دانشجویان دانشگاه‌های آمریکا» به این نتیجه رسید که حمایت دوستان، خانواده و مسئولان دانشگاه نسبت به شرکت در فعالیت بدنی از جمله مهم‌ترین عوامل گرایش به

فعالیت‌های ورزشی رسمی و فوق‌برنامه از سوی دانشجویان در دانشگاه‌هاست. همچنین زندگی با دوستان (در خوابگاه یا خانه) و عضویت در برخی انجمن‌ها مثل انجمن‌ها و سازمان‌های ورزشی ارتباط مثبتی با شرکت در فعالیت‌های ورزشی از سوی دانشجویان دارد. در بخش دیگری از پژوهش، میزان مشارکت دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر اعلام شد (۲۰).

نتایج پژوهش کرمی (۱۳۸۷) با عنوان «مقایسه اثربخشی فعالیت‌های فوق‌برنامه ورزشی دانشگاه‌های رازی و آزاد اسلامی کرمانشاه» نشان داد بین اثربخشی فعالیت‌های فوق‌برنامه ورزشی دانشگاه‌های رازی و آزاد اسلامی کرمانشاه از دیدگاه دختران و پسران تفاوت معناداری وجود داشت. همچنین بین اثربخشی فعالیت‌های فوق‌برنامه ورزشی پسران دانشگاه آزاد با پسران دانشگاه رازی تفاوت معناداری مشاهده شد (۱۳). توتونی (۱۳۸۷) در تحقیقی با عنوان «اولویت‌های ورزشی دانش‌آموزان پسر شهر تهران» نشان داد که نیاز به فوتبال، شنا، دوچرخه‌سواری، والیبال و بسکتبال در اولویت قرار دارند (۴). انجمن سلامتی و تحقیقات ایالات متحده (۲۰۰۹) به این نتیجه رسیدند که هدفمند کردن فعالیت‌های ورزشی فوق‌برنامه با توجه نیازهای افراد به افزایش شرکت افراد در فعالیت‌های ورزشی فوق‌برنامه منجر می‌شود (۲۸). زرخواه (۱۳۸۸) تحقیقی با عنوان «نیازسنجی برنامه‌های تفریحی و ورزشی کارکنان بانک ملت شهر تهران» انجام داد. هدف از این تحقیق نیازسنجی برنامه‌های ورزشی و تفریحی ارائه‌شده به کارکنان بانک بود. این تحقیق روی ۳۵۰ نفر از کارمندان انجام گرفت و نتایج نشان داد نیازهای ورزشی کارکنان عبارت بودند از شنا، فوتبال، آمادگی جسمانی، والیبال، تنیس روی میز و بدنسازی. کارکنان همچنین اولویت‌های خود در استفاده از اماکن ورزشی را به ترتیب استخر، سالن‌های چندمنظوره و زمین‌های روباز عنوان کردند (۹). نتایج تحقیق لطفی (۱۳۸۸) با عنوان «نیازسنجی ورزشی کارکنان مجتمع فولاد مبارکه و ارائه راهکارهای کاربردی» روی ۳۶۴ نفر از کارکنان نشان داد که نیازهای ورزشی کارکنان به ترتیب شنا، فوتسال، کوهنوردی، فوتبال، بدنسازی، تنیس روی میز، ورزش همگانی و سوارکاری است. همچنین شرکت‌کنندگان اهداف خود از شرکت در فعالیت‌های ورزشی را رفع خستگی و فشار ناشی از کار، افزایش بهره‌وری شغلی، افزایش روحیه، تناسب اندام و احساس سلامتی و نشاط، و موانع شرکت در فعالیت‌های ورزشی را کمبود وقت، نداشتن همراه و دوری مسافت تا مکان‌های ورزشی و ... اعلام کردند (۱۴). تحقیقات مرکز ملی بیماری‌های قلبی (۲۰۰۹) نشان می‌دهد که زندگی در محیط دانشگاهی به شرطی که امکانات ورزشی از سوی دانشگاه در دسترس دانشجویان قرار گیرد، ارتباط مثبتی با گرایش به فعالیت‌های ورزشی خاص (فوق‌برنامه) دارد. همچنین دانشجویان سال‌های

اول دانشگاه بیشتر از دانشجویان سال آخر به شرکت در فعالیتهای ورزشی فوق برنامه علاقه نشان می‌دهند (۲۲).

با توجه به نتایج تحقیقات یادشده در زمینه نیازسنجی پی می‌بریم که نیازهای انسان‌ها به تبع شرایط متغیر فرهنگی، سیاسی و اجتماعی تغییر می‌کند (۶). آگاهی از نیازهای حرکتی و ورزشی افراد جامعه از وظایف مسئولان ورزش هر کشوری است (۱۴). ورزش و فوق برنامه‌های ورزشی دانشگاه‌ها به منظور گذران اوقات فراغت و ایجاد لحظات شاد و احساس آرامش و آسودگی مطرح است. به علاوه راه حل بسیاری از مشکلات جسمی و روحی افراد جامعه محسوب می‌شود. مخاطبان اصلی دانشگاه را دانشجویان به عنوان اصلی ترین سرمایه ملی و منبع جوشان رشد و توسعه اجتماعی و اقتصادی تشکیل می‌دهند. ادارات تربیت بدنی دانشگاه‌ها به منظور ارائه خدمات رضایت بخش به دانشجویان، باید از نیازها و انگیزه‌های ورزشی دانشجویان به درستی آگاه باشند و اطلاعاتی را در مورد نگرش مخاطبان خود کسب کنند تا بتوانند خدمات کیفی تر و مطابق با میل و رغبت ورزشی دانشجویان ارائه دهند. این امر یکی از شیوه‌های بهینه کردن خدمات رسیدگی به پیشنهادها و نظریات دانشجویان است که موجب ارائه خدمات و ارتقای توجه عمومی دانشگاه می‌شود و مسئولان می‌توانند با آگاه شدن از نیازها و خواسته‌های دانشجویان، با توجه به علاقه آنان فعالیت‌های فوق برنامه ورزشی را برنامه ریزی کنند و در نتیجه هزینه‌های اختصاص داده شده به این منظور، هدر نمی‌رود. بنابر این اهمیت، محقق بر آن است که با بررسی عوامل شرکت و انتظارات و علایق دانشجویان از شرکت در این تحقیق، بتواند کمک مؤثری به مسئولان و برنامه ریزان فعالیت‌های فوق برنامه، به منظور شکوفایی استعدادها و بازسازی اندیشه‌ها و اعتلای شخصیت دانشجویان، با توجه به نیازهای ورزشی آنها در ارائه هر چه بهتر این برنامه‌ها بنماید. از آنجا که دانشگاه‌های دولتی تهران از مهم ترین و بزرگ ترین دانشگاه‌های کشور محسوب می‌شوند و همچنین در زمینه تولید علم هم از دیدگاه عمومی حائز اهمیت‌اند و از لحاظ امکانات و تجهیزات هم نسبت به سایر دانشگاه‌های کشور اهمیت بیشتری دارند و سعی در جذب دانشجویان نمونه و با استعداد در همه زمینه‌های علمی کرده‌اند، بنابر این موضوع، محققان در این پژوهش برآنند تا به مقایسه بین نیازهای ورزشی و تفریحی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی تهران با فعالیت‌های فوق برنامه ارائه شده از سوی این دانشگاه‌ها بپردازند و با شناسایی نیازهای ورزشی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی تهران در سطوح مختلف و بررسی کمبودها و کاستی‌های موجود و اولویت بندی نیازهای ورزشی دانشجویان و تعیین عوامل جذب دانشجویان به سمت فعالیت‌های ورزشی گام بردارند و همچنین موانع جذب و علل

عدم شرکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی دانشگاه‌ها را مورد توجه قرار دهند و در نهایت مقایسه صحیح و قابل درکی از نیازها و انگیزه‌های اصلی ورزشی و تفریحی دانشجویان با فعالیت‌های فوق‌برنامه ارائه شده از سوی دانشگاه‌های مورد نظر داشته باشند. در واقع تقریباً (تا زمان انجام تحقیق) تمام تحقیقات انجام گرفته در زمینه نیازسنجی ورزشی بیشتر با تکیه بر بخش توصیفی موضوع پژوهش صورت پذیرفته است و کمتر به استنباط این موضوع پرداخته شده است و این نکته، وجه تمایز پژوهش حاضر با سایر پژوهش‌های صورت گرفته و دلیل اصلی انجام این پژوهش است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات توصیفی-همبستگی است که به صورت پیمایشی انجام گرفت و جمع‌آوری داده‌ها به شکل میدانی صورت پذیرفت. جامعه آماری مورد مطالعه را کلیه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های دولتی شهر تهران که در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ در مقاطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی‌ارشد و دکتری مشغول به تحصیل بودند، تشکیل دادند. حجم جامعه آماری براساس آماری که از سایت دانشگاه‌های مورد نظر و منابع کتابخانه‌ای و پژوهش‌های صورت گرفته، یکصدوپنجاه هزار نفر به دست آمد. از میان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران چهار دانشگاه به صورت خوشه‌ای-تصادفی (چهار خوشه) به عنوان نمونه انتخاب شدند و نمونه آماری تحقیق براساس جدول مورگان ۳۹۰ نفر برآورد شد. همچنین نمونه‌گیری از خوشه‌ها به صورت تصادفی صورت گرفت. به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. پرسشنامه از دو بخش تشکیل شده بود که بخش اول مربوط به مشخصات جمعیت‌شناختی و بخش دوم با ۲۷ سؤال به سؤالات مربوط به نیازهای ورزشی و تفریحی دانشجویان شامل ۵۶ رشته ورزشی و سنجش اهداف مشارکت ورزشی دانشجویان اختصاص داشت. در این پرسشنامه ۴ سؤال نیز در راستای ساعات مناسب ورزش کردن، زمان اختصاص داده شده به ورزش، مکان‌هایی که دانشجویان در آنها به ورزش می‌پردازند و پیشنهادهایی برای برطرف کردن نیازهای ورزشی خود دانشجویان ارائه شده است. همچنین اطلاعات مرتبط با برنامه‌های ورزشی و تفریحی دانشگاه‌ها، از سوی دانشگاه‌های مورد مطالعه جمع‌آوری شد و به شکل قابل مقایسه با نیازهای ورزشی و تفریحی دانشجویان درآمد. به منظور بررسی روایی پرسشنامه از نظرهای متخصصان مدیریت ورزشی و مربیان ورزشی مجرب در دانشگاه‌ها استفاده شد و اصلاحات و پیشنهادهای ارائه شده از سوی استادان محترم اعمال شد که بعد از دریافت نظر آنها و ایجاد تغییرات لازم در پرسشنامه روایی تأیید

شد. به‌منظور سنجش پایایی پرسشنامه نیز از یک مطالعه مقدماتی و اجرای پرسشنامه روی ۳۰ نفر از دانشجویان و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ انجام گرفت، که میانگین پایایی برابر با ۰/۸۶ به‌دست آمد. به‌منظور سازمان دادن و خلاصه کردن نمره‌های خام و توصیف اندازه‌های نمونه از آمار توصیفی (میانگین، درصدها، فراوانی و انحراف معیار) و برای تحلیل داده‌ها از آزمون χ^2 دو، آزمون فریدمن و t همبسته استفاده شد.

یافته‌ها

با توجه به داده‌های جمع‌آوری‌شده، ۲۳۴ نفر از جامعه مورد بررسی را پسران (۶۰ درصد) و ۱۵۶ نفر را دختران (۴۰ درصد) تشکیل می‌دهند. بیشتر دانشجویان یعنی ۳۳۳ نفر مجرد و فقط ۵۷ نفر متأهل بودند. تعداد دانشجویان دانشگاه علامه در این پژوهش ۱۵۵ نفر بود که بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده بودند. دانشجویان دانشگاه‌های شهید بهشتی ۱۱۷ نفر، تهران ۵۳ نفر و تربیت مدرس ۶۵ نفر بودند. بیشترین فراوانی در میزان فعالیت ورزشی روزانه به گروهی که ۳۰ دقیقه (۴۸/۲۰ درصد) هر روز به فعالیت ورزشی روزانه می‌پردازند و کمترین فراوانی نیز به گروه ۹۰-۶۰ دقیقه (۵/۸۹ درصد) اختصاص دارد. همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد، تعداد روزهایی که دانشجویان در طول هفته ورزش می‌کنند ۳ روز با بیشترین فراوانی (۳۴/۹۷) و ۷ روز با کمترین فراوانی (۱/۲۸) است. در جدول ۱ نتایج بررسی تفاوت نیازهای ورزشی دانشجویان پسر و برنامه‌های ورزشی ارائه‌شده در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران ارائه شده است.

جدول ۱. بررسی تفاوت نیازهای ورزشی دانشجویان پسر با برنامه‌های ورزشی ارائه‌شده در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران

مؤلفه‌ها	شاخص آماری		نسبت مورد انتظار	نسبت مشاهده‌شده	مقدار χ^2 دو	سطح معناداری
	مقدار باقیمانده	نسبت مورد انتظار				
نیازهای ورزشی	۷۴/۷	۳۱۰/۳	۳۸۵	۳۳/۶۸	۰/۰۰۰۱	
فعالیت‌های فوق‌برنامه	-۷۴/۷	۳۵۴/۷	۲۸۰			

همان‌طور که نتایج جدول نشان می‌دهد، تفاوت معناداری بین نسبت مشاهده‌شده و نسبت ملاک وجود دارد، به‌گونه‌ای که مقدار سطح معناداری به‌دست‌آمده، کوچک‌تر از ۰/۰۱ است. بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که بین دو نسبت تفاوت معناداری وجود دارد و از آنجا که نسبت نیازهای ورزشی ۲۹۷/۷ است، پس می‌توان گفت بین نیازهای ورزشی دانشجویان پسر دانشگاه‌های دولتی با فعالیت‌های فوق‌برنامه تفاوت وجود دارد. در جدول ۲ نتایج بررسی تفاوت نیازهای ورزشی دانشجویان دختر و برنامه‌های ورزشی ارائه‌شده در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران ارائه شده است.

جدول ۲. بررسی تفاوت نیازهای ورزشی دانشجویان دختر با برنامه‌های ورزشی ارائه‌شده در

دانشگاه‌های دولتی شهر تهران					
شاخص آماری	مقدار باقیمانده	نسبت مورد انتظار	نسبت مشاهده‌شده	مقدار خی دو	سطح معناداری
نیازهای ورزشی	-۱۵۶/۸	۳۲۴/۸	۵۲۸	۱/۴۱۹	۰/۰۰۱
فعالیت‌های فوق‌برنامه	۱۵۶/۸	۳۷۱/۲	۱۶۸		

همان‌طور که از نتایج جدول ۲ بر می‌آید، تفاوت معناداری بین نسبت مشاهده‌شده و نسبت ملاک وجود دارد، بدین معنا که مقدار سطح معناداری به‌دست‌آمده، کوچک‌تر از ۰/۰۰۱ است. بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که بین دو نسبت تفاوت معناداری وجود دارد و از آنجا که نسبت پاسخ‌های نامطلوب ۳۲۴/۸ است، می‌توان گفت بین نیازهای ورزشی دانشجویان دختر و برنامه‌های ورزشی ارائه‌شده در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران تفاوت وجود دارد. در جدول ۳ نتایج بررسی تفاوت نیازهای تفریحی دانشجویان دختر و برنامه‌های تفریحی ارائه‌شده در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران ارائه شده است.

جدول ۳. بررسی تفاوت نیازهای تفریحی دانشجویان دختر با برنامه‌های تفریحی ارائه‌شده در

دانشگاه‌های دولتی شهر تهران					
شاخص آماری	مقدار باقیمانده	نسبت مورد انتظار	نسبت مشاهده‌شده	مقدار خی دو	سطح معناداری
نیازهای تفریحی	۱۶۴/۳	۳۰۴/۷	۴۶۹	۱/۶۶۰	۰/۰۰۱
فعالیت‌های فوق‌برنامه	-۱۶۴/۳	۳۴۸/۳	۱۸۴		

همان‌طور که از نتایج جدول استنباط می‌شود، تفاوت معناداری بین نسبت مشاهده‌شده و نسبت ملاک وجود دارد و مقدار سطح معناداری به‌دست‌آمده کوچک‌تر از $0/01$ است، بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که بین دو نسبت تفاوت معناداری وجود دارد و از آنجا که نسبت پاسخ‌های نامطلوب $304/7$ است، می‌توان گفت بین نیازهای تفریحی دانشجویان دختر و برنامه‌های تفریحی ارائه‌شده در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران تفاوت وجود دارد. در ادامه تفاوت‌های نیازهای ورزشی دانشجویان پسر و دختر دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بررسی شده است. با توجه به مقادیر ارائه‌شده در جدول ۴، تفاوت معناداری بین نیازهای ورزشی دانشجویان پسر و دختر مشاهده می‌شود که با توجه به t به‌دست‌آمده ($3/52$) و سطح معناداری ($0/0001$)، با 99 درصد اطمینان می‌توان گفت که بین نیازهای ورزشی دانشجویان پسر و دختر تفاوت وجود دارد ($P < 0/01$). در جدول ۴، اولویت‌ها یا به‌عبارتی ورزش‌ها و تفریحات مورد علاقه دانشجویان پسر و دختر براساس آزمون فریدمن آورده شده است.

جدول ۴. اولویت‌بندی نیازهای ورزشی و تفریحی دانشجویان پسر و دختر دانشگاه‌های دولتی شهر

تهران

مربوط به میانگین رتبه‌های دختران				مربوط به میانگین رتبه‌های پسران			
میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها	میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها	میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها	میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها
۱۲/۳۱	تکواندو	۱۸/۷۵	شنا	۱۲/۵۴	تکواندو	۲۰/۷۵	شنا
۱۱/۱۳	شنای موزون	۱۷/۷۱	بدمینتون	۱۱/۸۶	شطرنج	۱۹/۹۱	فوتسال
۱۰/۳۲	تنیس خاکی	۱۷/۴۹	والیبال	۱۰/۷۰	تنیس خاکی	۱۹/۵۹	فوتبال
۹/۹۵	هندبال	۱۷/۳۳	کوهنوردی	۹/۵۹	هندبال	۱۸/۵۷	والیبال
۸/۱۱	تیر و کمان	۱۶/۰۱	ایروبیک	۹/۴۸	پیاده‌روی	۱۸/۵۵	بدمینتون
۷/۶۵	قایقرانی	۱۰/۱۵	آمادگی جسمانی	۹/۳۶	قایقرانی	۱۸/۲۰	آمادگی جسمانی
۶/۳۴	دارت	۱۴/۵۵	تنیس روی میز	۸/۵۵	تیراندازی با کمان	۱۷/۳۴	پرورش اندام
۱۱/۶	سوارکاری	۱۴/۴۵	دوچرخه سواری	۸/۳۴	سوارکاری	۱۵/۴۵	دوچرخه‌سواری
۵/۱۹	جودو	۱۴/۲۱	پیاده روی	۸/۲۵	جودو	۱۴/۲۱	تنیس روی میز

ادامه جدول ۴. اولویت‌بندی نیازهای ورزشی و تفریحی دانشجویان پسر و دختر دانشگاه‌های

دولتی شهر تهران

مربوط به میانگین رتبه‌های دختران				مربوط به میانگین رتبه‌های پسران			
میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها	میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها	میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها	میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها
۴/۹۷	هاکی	۱۳/۷۱	بسکتبال	۷/۵۵	دارت	۱۳/۷۱	بسکتبال
۳/۰۰	چتربازی	۱۳/۵۹	شطرنج	۷/۰۰	هاکی	۱۳/۵۹	ایروبیک
۲/۳۲	وشو	۱۳/۴۱	ژیمناستیک	۵/۲۳	کبدی	۱۳/۴۱	ژیمناستیک
		۱۳/۱۶	اسکیت			۱۳/۱۶	کشتی

براساس نتایج جدول ۴، رشته‌های ورزشی شنا، فوتبال و فوتسال در بخش پسران به‌عنوان مورد علاقه‌ترین رشته‌های ورزشی و دارت، هاکی و کبدی دارای پایین‌ترین اولویت هستند. در بخش دختران رشته‌های ورزشی شنا، بدمینتون و والیبال سه رشته ورزشی‌اند که دارای بیشترین طرفدارند و رشته‌های هاکی، چتربازی و ووشو دارای پایین‌ترین اولویت می‌باشند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، مقایسه و تعیین نیازهای ورزشی و تفریحی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران با فوق‌برنامه‌های ارائه‌شده در دانشگاه‌ها بود. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، بین نیازهای ورزشی دانشجویان پسر دانشگاه‌های دولتی شهر تهران با فعالیت‌های فوق‌برنامه تفاوت وجود دارد؛ یعنی فعالیت‌های ورزشی ارائه‌شده از سوی دانشگاه‌ها با نیازهای ورزشی دانشجویان دانشگاه‌های مورد مطالعه همخوانی ندارد. این بخش از نتایج پژوهش با یافته‌های پژوهش جانستون (۲۰۰۹) همخوانی دارد که در پژوهش خود به این نتیجه رسید که هدفمند کردن فعالیت‌های ورزشی با توجه به نیازهای دانشجویان از جمله عوامل مهم در مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی است (۲۱). انطباق نتایج این بخش از پژوهش با پژوهش جانستون (۲۰۰۹) به‌دلیل مشابه بودن جامعه آماری در هر دو پژوهش است که دانشجویان بودند. نتیجه این پژوهش با نتایج مطالعه عظیمی (۱۳۸۸) همسوست، زیرا در نتیجه‌گیری تحقیق عظیمی (۱۳۸۸) مشخص شد که امکانات ورزشی در دسترس، در روستاهای مورد مطالعه با نیازهای ورزشی روستاییان همخوانی نداشت و به‌گونه‌ای که امکانات ورزشی اختصاص داده‌شده در این روستاها پاسخگوی میزان علایق افراد به ورزش نبود و بالاترین نیاز برای امکانات ورزشی به سالن

سرپوشیده و کمترین نیاز به تجهیزات ورزشی بود. همچنین در تحقیق عظیمی (۱۳۸۸) نشان داده شد که رشته‌های ورزشی متناسب با فرهنگ و علاقه روستاییان در این روستاها پیش‌بینی نشده است (۹). در خصوص فعالیت‌های تأثیرگذار می‌توان به مواردی مانند برگزاری سفرهای تفریحی- ورزشی (کوه‌گشت، پیست اسکی و...)، انجام فعالیت‌های ورزشی همراه خانواده، آموزش رشته‌های مختلف ورزشی، ارائه برنامه‌های جذاب و متنوع ورزشی (دات، طناب‌کشی و ...)، پخش موسیقی همراه با فعالیت‌های ورزشی، برگزاری کلاس‌های آموزشی- ورزشی (حرکات اصلاحی، آسیب‌شناسی و ...)، برگزاری مسابقات ورزشی به‌طور منظم و تأمین فضاها و امکانات ورزشی مناسب اشاره کرد که در افزایش سطح روحیه شرکت در فعالیت‌های ورزشی دانشجویان مفید است و از آنها را می‌توان به‌عنوان راهکارهای مفید به‌منظور مشارکت هرچه بیشتر دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی استفاده کرد. از میان موارد مذکور برگزاری کلاس‌های آموزشی- ورزشی و ارائه برنامه‌های جذاب و متنوع ورزشی می‌بایست در اولویت قرار گیرند. با توجه به نتایج ارائه‌شده نشان داده شد که تفاوت معناداری بین نسبت مشاهده شده و نسبت ملاک وجود دارد که مقدار سطح معناداری محاسبه‌شده کوچک‌تر از $0/01$ است، بنابراین با $0/99$ اطمینان می‌توان گفت که بین دو نسبت تفاوت معناداری وجود دارد و از آنجا که نسبت افرادی که پاسخ‌های نامطلوب داشتند $306/1$ است، می‌توان گفت بین نیازهای تفریحی دانشجویان پسر و برنامه‌های تفریحی ارائه‌شده در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران تفاوت وجود دارد. نتایج پژوهش حاضر با نتایج تحقیق محمدی (۱۳۷۴) در زمینه اوقات فراغت دانشجویان پسر دانشگاه‌های آزاد اسلامی جنوب خراسان همخوانی دارد (۱۵). دلایل همخوانی پژوهش را می‌توان مشابه بودن جامعه آماری هر دو پژوهش ذکر کرد، البته جامعه آماری پژوهش محمدی (۱۳۷۴) دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی بودند ولی جامعه آماری پژوهش حاضر را دانشجویان دانشگاه‌های دولتی تشکیل می‌دادند. محمدی (۱۳۷۴) در نتایج تحقیق خود اعلام داشته است که $53/17$ درصد دانشجویان ورزش را وسیله‌ای برای گذران اوقات فراغت و $30/15$ درصد نیز آن را مهم‌ترین وسیله گذران اوقات فراغت خود می‌دانند، زیرا با توجه به اینکه نیاز دانشجویان به فعالیت‌های تفریحی اساسی است و همچنین تأمین امکانات و وسایل برای برآورده کردن این نیازها از سوی دانشگاه‌های مورد مطالعه لازم و ضروری است، درحالی‌که دانشگاه‌های مورد مطالعه نتوانسته‌اند امکانات و تجهیزات متناسب با نیاز تفریحی دانشجویان را فراهم کنند و درصد زیادی از دانشجویان نسبت به ارائه برنامه‌های فعالیت‌های تفریحی دانشگاه‌ها رضایت ندارند و امکانات ارائه‌شده را متناسب با نیازهای تفریحی خود نمی‌دانند. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده بین نیازهای

ورزشی دانشجویان دختر و برنامه‌های ورزشی ارائه‌شده در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران تفاوت وجود دارد، که بنابر یافته‌های تحقیق، وجود امکانات ورزشی و فراهم کردن محیط و امکانات سالم برای ورزش دختران در دانشگاه‌ها از ضروریات است که متأسفانه در بیشتر دانشگاه‌ها مشکلات عدیده‌ای در زمینه فعالیت‌های ورزشی دانشجویان دختر وجود دارد. همچنین نتیجه این تحقیق با یافته‌های تحقیق اتقیا (۱۳۸۶) همسوست، زیرا نتایج هر دو تحقیق نشان دادند که انتظارات اظهارشده از سوی بانوان شاغل در دانشگاه در زمینه نیازهای ورزشی، با برنامه‌های ورزشی ارائه‌شده از سوی دانشگاه مطابقت ندارد و بانوان شاغل در دانشگاه اظهار کرده‌اند برنامه‌های ورزشی دانشگاه نتوانسته نیازهای ورزشی آنها را برآورده کند (۲). همخوانی نتایج این پژوهش با پژوهش حاضر می‌تواند به دلیل مشابه بودن منطقه جغرافیایی تحقیق که شهر تهران است همچنین دولتی بودن هر دو دانشگاه باشد. این نتایج با نتیجه پژوهش جانستون (۲۰۰۸) همخوانی دارد که نشان داد زندگی در محیط دانشگاهی به شرطی که امکانات ورزشی از سوی دانشگاه در دسترس دانشجویان قرار گیرد، ارتباط مثبتی با گرایش به فعالیت‌های ورزشی خاص (فوق‌برنامه) دارد. دلیل همخوانی نتیجه پژوهش جانستون (۲۰۰۸) انجام هر دو پژوهش در دانشگاه‌هاست. با توجه به نتایج تحقیق می‌توان گفت بین نیازهای تفریحی دانشجویان دختر و برنامه‌های تفریحی ارائه‌شده در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران تفاوت وجود دارد. با توجه به نتیجه تحقیق، مسئولان و مدیران فوق‌برنامه در دانشگاه‌های دولتی باید براساس نیازهای تفریحی دانشجویان دختر فعالیت‌های فوق‌برنامه دانشگاهی را طراحی کنند، زیرا هدف از انجام فعالیت‌های تفریحی لذت‌بخش و سالم بودن این نوع فعالیت‌هاست. همچنین نتیجه این تحقیق با نتیجه تحقیق فرج‌اللهی (۱۳۷۳) نشان داد که به نظر دانشجویان ضعیف بودن برنامه‌های ورزشی، محدودیت امکانات ورزشی و کمبود وسایل و فضاهای ورزشی، علت عدم استقبال از برنامه‌های ورزشی است (۱۲). نتایج این تحقیقات عدم رضایت دانشجویان از اماکن و وسایل ورزشی موجود در خوابگاه‌ها و دانشگاه‌ها را نشان می‌دهند. همچنین نتایج تحقیق اتقیا (۱۳۸۵) با عنوان «نظرسنجی و نیازسنجی از فوق‌برنامه تربیت بدنی دانشگاه‌های دولتی از دانشجویان دختر» نشان داد دانشجویان دانشگاه‌های الزهراء (س) ۹۲ درصد، تهران ۹۲/۷ درصد و شهید بهشتی ۹۷/۸ درصد معتقدند که مکان ورزشی دانشگاه‌هایشان با توجه به تعداد دانشجویان کافی نیست. دانشجویان دانشگاه صنعتی شریف ۶۲/۵ درصد آن مکان‌ها را ناکافی می‌دانند (۱). مطابقت پژوهش اتقیا (۱۳۸۵) با پژوهش حاضر به علت مشابه بودن بخش اعظمی از جامعه آماری پژوهش با تحقیق حاضر که دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بود، است.

بین نیازهای ورزشی دانشجویان پسر با برنامه‌های ورزشی ارائه شده در دانشگاه‌های دولتی تفاوت معناداری وجود دارد. بر این اساس یافته‌های این تحقیق با نتایج تحقیق عظیمی (۱۳۸۸) و میلوری (۲۰۱۰) که به این نتیجه رسیدند نیاز به ورزش در مردان بیشتر از زنان نشان داده شده است، همسوست (۲۰، ۹). همچنین این یافته‌ها با یافته‌های تحقیق کرمی (۱۳۸۷) که به این نتیجه رسید شرکت در فعالیت‌های ورزشی دختران و پسران در دانشگاه‌های مورد مطالعه به شکل معناداری با هم تفاوت دارند و پسران بیشتر از دختران در دانشگاه‌ها به فعالیت ورزشی می‌پردازند، انطباق دارد (۱۳). می‌توان گفت که تفاوت معناداری بین میانگین‌های زنان و مردان نسبت به تأثیر مشارکت ورزشی در فعالیت‌های ورزشی - تفریحی دانشجویان وجود دارد. از این رو با رجوع به میانگین‌های هر دو گروه و با توجه به اینکه میانگین مردان از میانگین زنان بالاتر است، می‌توان گفت که مردان بیشتر از زنان اعتقاد دارند که مشارکت ورزشی در فعالیت‌های ورزشی - تفریحی مؤثر است. نتایج پژوهش محققان دیگر بیانگر این مطلب است. آگوبویا (۱۹۹۷) پژوهشی در این زمینه انجام داد و یافته‌های تحقیق وی نشان داد دانشجویان پسر اغلب بیشتر از دانشجویان دختر در فعالیت‌های فوق برنامه (به ویژه فعالیت‌های ورزشی) شرکت می‌کنند (۲۷). با توجه به نتایج تحقیقات می‌توان گفت که بین ورزش و فعالیت‌های ورزشی با جنسیت رابطه معناداری وجود دارد و پسران بیشتر از دختران در فعالیت‌های ورزشی و تفریحی شرکت دارند. نتایج بیانگر این بود که تفاوت معناداری بین نیازهای تفریحی دانشجویان دختر و پسر وجود دارد. بنابراین یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های نیولینگر (۱۹۹۵) در زمینه شرکت دانشجویان در فعالیت‌های تفریحی، که به این نتیجه رسید جنسیت رابطه معناداری در این زمینه دارد و دانشجویان پسر بیشتر از دختران به فعالیت‌های تفریحی می‌پردازند (۲۳)، همسوست. یکی از دلایل مشابهت همخوانی انجام هر دو تحقیق در دانشگاه‌ها و تفاوت‌های جنسیتی در بروز نیازهاست. همچنین این یافته‌ها با نتایج تحقیق ویو و همکاران (۲۰۰۵)، در زمینه مقایسه فعالیت‌های تفریحی دانش‌آموزان تایوانی و آمریکایی که نشان داد تفاوت‌های جنسی در میزان مشارکت فعال در فعالیت‌های بدنی معنادار است، همسوست (۱۷). در هر دو کشور پسران نسبت به دختران فعال‌تر بودند. همچنین نتایج این بخش از یافته‌ها با یافته‌های میلوری (۲۰۱۰) در کشور آمریکا که میزان گرایش دانشجویان پسر را بیشتر از دانشجویان دختر اعلام کرد، همخوانی دارد (۲۰). نتایج تحقیق ساکسنا و همکاران (۲۰۰۲) نشان داد که اوقات اجباری برای فعالیت بانوان در نظر گرفته می‌شود و تنبلی از موانع عدم مشارکت زنان در تمرینات شدید و منظم است (۲۵). با توجه به نتایج تحقیق حاضر و تحقیقات محققان دیگر

می‌توان گفت که دلایل زیادی مبنی بر عدم شرکت در فعالیتهای ورزشی وجود دارد که کمبود تسهیلات و امکانات بیشترین تأثیر را در بین موانع ملموس مشارکت در فعالیتهای ورزشی و تفریحی وجود دارد. اولویت‌بندی نیازهای ورزشی دانشجویان پسر دانشگاه‌های دولتی شهر تهران که براساس رتبه‌بندی مشخص شده است، از بین رشته‌های ورزشی مورد علاقه دانشجویان در مجموع به ترتیب رشته‌های ورزشی شنا، فوتسال، فوتبال، والیبال و بدمینتون در اولویت قرار داشتند. بنابر نتایج تحقیقات به دست آمده، باید در برنامه‌ریزی فعالیتهای ورزشی دانشجویان، به تأمین اماکن ورزشی مورد نیاز برای کاربران (دانشجویان) به منظور ارضای نیازهای ورزشی آنها که در اولویت هستند، توجه شود. یافته‌های حاصل در خصوص اولویت‌بندی کلی نیازهای ورزشی دانشجویان نشان داد رشته ورزشی شنا طرفداران بیشتری دارد. ورزش شنا به علت جذابیت‌های خاصی که دارد همواره مورد علاقه بوده است. از سوی دیگر شنا یکی از رشته‌های ورزشی است که برای تمامی سنین مفید است و موجب آرامش و کاهش دغدغه‌های فکری فرد می‌شود، به لحاظ درمانی نیز خاصیت‌های فراوانی برای شنا ذکر شده است. شنا سبب افزایش ظرفیت هوازی فرد و تقویت فاکتورهای جسمانی مرتبط با سلامت می‌شود. در مطالعه‌ای در زمینه بررسی مشارکت مردم استرالیا در برنامه‌های ورزشی و تفریحی (۲۰۱۱) در سطح وسیعی از جامعه جوانان، شنا یکی از محبوب‌ترین ورزش‌ها جهت انجام فعالیتهای ورزشی ذکر شده است (۲۴). با در نظر گرفتن نتایج و مواردی که ذکر شد، برنامه‌ریزی به منظور انجام فعالیت ورزشی شنا توسط دانشجویان در رأس امور برنامه‌های ورزشی دانشگاهی، این برنامه‌ریزی‌ها می‌تواند مواردی چون احداث استخرهای جدید، انعقاد قرارداد با استخرهای خصوصی، برگزاری کلاس‌های آموزشی برای رده‌های متفاوت و برگزاری مسابقات منظم شنا در سطح دانشگاهی باشد. این بخش از نتیجه پژوهش پیش رو با یافته‌های مطالعات مؤسسه تحقیقاتی کیدز (۲۰۰۷)، والتر (۲۰۱۰)، کمیسیون ورزش استرالیا (۲۰۱۱)، اسدی و همکاران (۱۳۸۱)، اتقیا (۱۳۸۷)، توتونی (۱۳۸۷)، زرخواه (۱۳۸۸)، عظیمی (۱۳۸۸) و لطفی (۱۳۸۸) همسوست (۲۹، ۲۸، ۲۶، ۹، ۸، ۳، ۲). با توجه به همسویی یافته‌های تحقیق حاضر با تحقیقات مذکور، می‌توان نتیجه گرفت که ورزش شنا برای تمامی اقشار جامعه ضروری و مفید است و باید مسئولان ورزشی دانشگاه‌ها به این موضوع توجه بیشتری داشته باشند. اگر نتایج داده‌های ورزش‌های فوتسال و فوتبال را در یک طبقه قرار دهیم، اولویت اول به فوتبال تعلق می‌گرفت، حال اینکه با وجود جداسازی این دو رشته از هم، هر دو رشته در اولویت‌های بالا قرار گرفته‌اند. در مطالعات مولویپیل و همکاران (۲۰۰۰)، مؤسسه تحقیقاتی کیدز (۲۰۰۷)، والتر (۲۰۱۰)، کمیسیون ورزش

استرالیا (۲۰۱۱)، اسدی و همکاران (۱۳۸۱)، توتونی (۱۳۸۷)، زرخواه (۱۳۸۸)، عظیمی (۱۳۸۸) و لطفی (۱۳۸۸) نیز رشته ورزشی فوتبال جزو پنج اولویت اول افراد مورد مطالعه بوده است (۲۹، ۲۶، ۲۴، ۲۰، ۴، ۳) که این موضوع می‌تواند بحث تأثیر جذابیت و محبوبیت این رشته ورزشی در بین تقریباً اکثریت مردم دنیا باشد. فوتبال به علت خاصیت هیجان‌انگیزش، همیشه محبوب افراد در تمامی گروه‌های سنی بوده و به همین علت این رشته ورزشی در تمامی سازمان‌ها گسترده شده است. همچنین برای برگزاری آن امکانات کمتری نیاز است. وجود بستر، تأسیسات و تجهیزات مربوط به رشته ورزشی فوتبال در دانشگاه‌ها را می‌توان علت این امر تلقی کرد. توسعه این رشته ورزشی در سطح دانشگاه‌ها می‌تواند شادابی و نشاط خوبی را برای دانشجویان ایجاد کند. اولویت‌بندی نیازهای ورزشی دانشجویان دختر دانشگاه‌های دولتی شهر تهران که نشان داد از بین رشته‌های ورزشی مورد علاقه دانشجویان به ترتیب رشته‌های ورزشی شنا، بدمینتون، والیبال و کوهنوردی در اولویت قرار داشتند با نتایج تحقیق مؤسسه تحقیقاتی کیدز (۲۰۰۷) در آمریکا که بیان کرد بیشترین علاقه و نیاز ورزشی در بین دختران به ترتیب شنا و بسکتبال است، همسوست (۲۶).

به‌عنوان نتیجه‌گیری کلی از تحقیق می‌توان گفت با توجه به آمار بالای ساعات فراغت در بین دانشجویان، باید امکانات و وسایل ورزشی لازم برای پر کردن این ساعات برای تفریح سالم اتخاذ شود تا دانشجویان به طرف تفریحات ناسالم سوق داده نشوند. امروزه، ورزش و فوق‌برنامه‌های ورزشی به‌منظور گذران اوقات فراغت و ایجاد لحظات شاد و احساس آرامش و آسودگی مطرح است. به‌علاوه به‌عنوان راه‌حل بسیاری از مشکلات جسمی و روحی افراد جامعه در نظر گرفته می‌شود. پیشرفت و ترقی هر کشوری، در دست نسل‌های آینده است. مخاطبان اصلی دانشگاه‌ها را دانشجویان به‌عنوان اصلی‌ترین سرمایه ملی و منبع جوشان رشد و توسعه اجتماعی و اقتصادی تشکیل می‌دهند. قبل از اینکه ادارات تربیت بدنی دانشگاه‌ها بتوانند خدمات رضایت‌بخشی به دانشجویان ارائه دهند، باید از نیازها و توقعات دانشجویان در مورد ورزش و تفریحات سالم به‌درستی آگاه شوند و اطلاعاتی را در مورد نگرش مخاطبان خود کسب کنند تا بتوانند خدمات کیفی‌تر و مطابق با میل و رغبت ورزشی دانشجویان ارائه دهند. این امر یکی از شیوه‌های بهینه کردن خدمات رسیدگی به پیشنهادها و نظرهای دانشجویان است که موجب ارائه خدمات و ارتقای توجه عمومی دانشگاه می‌شود و مسئولان می‌توانند با آگاه شدن از نیازها و خواسته‌های دانشجویان، با توجه به علاقه آنان فعالیت‌های فوق‌برنامه ورزشی را برنامه‌ریزی کنند و دانشگاه‌ها به‌منظور رسیدن به این هدف می‌توانند هر سال قبل از شروع سال تحصیلی پرسشنامه‌هایی را

با محتوای نظرسنجی و نیازسنجی ورزشی و تفریحی در بین دانشجویان توزیع کنند و بعد از جمع‌آوری و تحلیل پرسشنامه‌ها براساس نظرها و نیازهای آنها در این زمینه برنامه‌ریزی کنند. همچنین با توجه به خواسته‌های آنها امکانات ورزشی و تفریحی لازم را فراهم کنند تا در نتیجه، هزینه‌های اختصاص داده‌شده به این منظور، هدر نرود. مشکل اصلی برنامه‌های ورزشی و تفریحی ارائه‌شده از سوی دانشگاه‌ها متنوع نبودن این برنامه‌هاست، یعنی به‌گونه‌ای است که فعالیت‌های فوق‌برنامه دانشگاه یکنواخت و تکراری بوده و به برنامه‌های خاص و ویژه محدودند و به‌صورت جدی به علایق و نیازهای ورزشی و تفریحی دانشجویان توجه نشده است.

در نهایت می‌توان گفت که با توجه به وسعت دانشگاه‌های دولتی شهر تهران و تعداد زیاد دانشجویان این دانشگاه‌ها، می‌توان نتایج این پژوهش را در سطح کل کشور تعمیم داد، بدین صورت که نتایج حاصل از پژوهش حاضر را در طراحی و تدوین سیاست‌های کلی اداره تربیت بدنی وزارت علوم، ادارات و مدیریت‌های تربیت بدنی دانشگاه‌ها و فدراسیون ملی ورزش‌های دانشگاهی مورد توجه و بهره‌برداری قرار گیرد تا بتوان برنامه‌ها را مطابق با نیازها و انتظارات مخاطبان که همانا دانشجویان هستند، طراحی و تدوین کرد. در واقع، در تدوین برنامه‌های جاری به اختلاف‌های فرهنگی، سنی و علایق گوناگون گروه‌های مختلف دانشجویان توجه نشده و سعی شده است نسخه ثابتی برای تمامی دانشجویان در سطح کل کشور طراحی و تدوین شود، چنین نگاهی به مسئله فراغت و تفریحات ورزشی با شکل‌گیری برنامه‌ای ضعیف، انعطاف‌ناپذیر و غیرساختارمند همراه است که در عمل توانایی جلب توجه استفاده‌کنندگان را نخواهد داشت. همچنین با توجه به توسعه و گسترش دانشگاه‌ها لزوم بازنگری ساختاری ورزشی این دانشگاه‌ها، به‌منظور برقراری تناسب و توازن برنامه‌های ورزشی و تفریحی با این روند فزاینده و برنامه‌ریزی و تدوین شیوه‌های صحیح و اصولی و ارائه راهبردهای علمی و عملی امری بدیهی و ضروری است.

منابع و مأخذ

۱. اتقیا، ناهید. (۱۳۸۶). نیازسنجی از اقصای مختلف زنان ایرانی در زمینه ورزش‌های همگانی. پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، وزارت علوم تحقیقات و فن‌آوری، ص: ۴۰-۲۵.
۲. اتقیا، ناهید. (۱۳۸۷). نیازسنجی ورزشی بانوان شاغل در دانشگاه الزهراء و ارائه راهکارهای کاربردی. نشریه علوم حرکتی و ورزش، سال ششم، شماره ۱۱، ص: ۵۰-۳۳.

۳. اسدی، حسن و اصفهانی، نوشین. (۱۳۸۱). نیازسنجی و نظرسنجی از دانشجویان در خصوص فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی. چکیده آثار برگزیده نخستین همایش پایان‌نامه‌ها، تهران: دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران. ص: ۳۹.
۴. توتونی، مجتبی. (۱۳۸۷). مشخص نمودن اولویت‌های ورزشی عملی و نظری دانش‌آموزان پسر و دختر مقاطع ابتدایی و راهنمایی شهر اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد تربیت بدنی، اصفهان: دانشگاه اصفهان، ص: ۸۵.
۵. جلالی فراهانی، مجید. (۱۳۸۸). مدیریت اوقات فراغت و ورزش‌های تفریحی. تهران: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران، صص: ۲۳-۱۰.
۶. داودی، کریم. (۱۳۹۱). رابطه نیازهای ورزشی دانشجویان با برنامه‌های فعالیت‌های فوق‌برنامه ارائه‌شده در دانشگاه‌ها. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، صص: ۹۳-۸۸.
۷. رضانی‌نژاد، رحیم و همکاران. (۱۳۸۳). نیازسنجی درس تربیت بدنی و ورزش در دوره ابتدایی. کتاب چکیده‌ها، ششمین همایش ملی تربیت بدنی و علوم ورزشی، اصفهان: دانشگاه اصفهان، ص: ۷۵.
۸. زرخواه، محمد. (۱۳۸۸). گذراندن اوقات فراغت کارکنان بانک ملت شهر تهران و نیازسنجی برنامه‌های تفریحی ورزشی. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز، صص: ۷۶-۷۲.
۹. عظیمی، شهاب. (۱۳۸۸). مطالعه و بررسی نیازهای ورزشی استان همدان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مازندران: دانشگاه شمال، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، صص: ۱۰۱-۸۹.
۱۰. فتاحی واجارگاه، کوروش. (۱۳۸۱). نیازسنجی آموزشی (الگوها و فنون). تهران: نشر آبیژ، ص: ۱۲.
۱۱. فتاحی واجارگاه، کوروش. (۱۳۸۵). نیازسنجی پژوهشی (مسئله‌یابی پژوهشی و اولویت‌بندی طرح‌های تحقیقاتی). تهران: نشر آبیژ، صص: ۲۰-۱۵.
۱۲. فرج‌اللهی، نصرت‌الله. (۱۳۷۳). بررسی جایگاه تربیت بدنی و ورزش در گذران اوقات فراغت دانشجویان دختر دانشگاه تهران. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، تهران: تربیت بدنی، دانشگاه تهران، صص: ۴۴-۴۱.
۱۳. کرمی، محسن. (۱۳۸۷). مقایسه اثر بخشی فعالیت‌های فوق‌برنامه ورزشی دانشگاه‌های رازی و آزاد اسلامی کرمانشاه. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، مازندران: دانشگاه شمال، صص: ۸۶-۵۵.

۱۴. لطفی، مجتبی. (۱۳۸۸). نیازسنجی ورزشی کارکنان شرکت فولاد مبارکه و ارائه راهکارهای کاربردی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، اصفهان: دانشگاه اصفهان، دانشکده تربیت بدنی، ص: ۸۳.
۱۵. محمدی، علی. (۱۳۷۴). بررسی نحوه گذران اوقات فراغت دانشجویان پسر دانشگاه‌های آزاد اسلامی جنوب خراسان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه تربیت معلم تهران، صص: ۵۳-۵۱.
۱۶. نبی‌زاده، مجتبی. (۱۳۸۷). بررسی میزان مشارکت دانشجویان دانشگاه‌های غیرانتفاعی استان مازندران در فعالیت‌های ورزشی-تفریحی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مازندران: دانشگاه شمال، صص: ۹۱-۱۰۵.
۱۷. ورمقانی، مجید. (۱۳۹۱). نیازسنجی ورزشی آتش‌نشانان شهر تهران با رویکرد مدیریتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت مدرس، صص: ۴۰-۲۵.
18. Connell, H. (2004). University research Management. Paris: OLCD publication, France, p p: 115-120.
19. Fathi Vajargah, K. (2005). Research Needs. Assessment at University Level. University of Kassel, Germany, p p: 90-95.
20. Jeffrey J. Milroy. (2010). Behavior, Theory and Practice: Promoting Physical Activity among American College Students. A Dissertation Submitted to the Faculty of the Graduate School at the University of North Carolina at Greensboro, p p: 70-73.
21. Johnston, N. (2008). Sport needs assessment in Education and Skills (DFES) of England. Available from: www.teachernet.gov.uk, PP: 25-29.
22. National Heart Lung and Blood Institute. (2009). Obesity Education Initiative: Guide to Physical Activity. Retrieved on September 3rd, p p: 11-16.
23. Neulinger, J. (1995). Attitude dimensions of leisure and participation in recreation program. Sport Discus: DN: serials ID: 10503, P: 69.
24. Participation of Australians and Tasmanians in Exercise, Recreation and Sport. (2011). Available from: www.erass.com.
25. Saxena, R & Borzekowski DL. (2002). Physical activity levels among urban adolescent female. Journal podiatry Abduls gynecology, 15, P: 279.
26. Scholastic Incorporation. (2007). kids USA Survey: Favorite sport.

Available from: www.scholastic.com, P: 13.

27. Ugboaya, A. (1997). An analysis of students, levels of participation in extracurricular activities at a selected public education. Ed Dissertation, PP: 105-112.
28. United States Department of Health and Human Services. (2009). Healthy People 2020: The Road Ahead. Retrieved February 12.
29. Walter, D. (2010). Investigating adolescent physical activity patterns with a case study of three Irish towns. Waterford institute of technology, p: 36.